

Tillstånd och prövning

Vattenfall Eldistribution AB
registratur.eldistribution@vattenfall.com

2023-02-02

2021-100157-0039

Nätkoncession för linje

Beslut

Energimarknadsinspektionen (Ei) beslutar följande.

- 1 Vattenfall Eldistribution AB (556417-0800) (Vattenfall) meddelas nätkoncession för linje för en 145 kV (konstruktionsspänning) ledning som luftledning och markkabel från Esbo till Stackbo i Gävle kommun, Gävleborgs län, i den sträckning som framgår av röd linje i bifogad karta, bilaga 1. Nätkoncessionen gäller tills vidare.
- 2 Vattenfall meddelas nätkoncession för linje för en 145 kV (konstruktionsspänning) ledning som luftledning och markkabel från Esbo till Ängsberg i Gävle kommun, Gävleborgs län, i den sträckning som framgår av blå linje i bifogad karta, bilaga 1. Nätkoncessionen gäller tills vidare.
- 3 Miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller de krav som framgår av 6 kap. miljöbalken.

Nätkoncessionerna förenas med följande villkor.

- 1 Nätverksamheten ska utöver vad som anges i detta beslut bedrivas i huvudsak i enlighet med vad Vattenfall har angett i ansökan med bilagor och i övrigt åtagit sig i ärendet.
- 2 Vattenfall är oförhindrad att i framtiden använda andra metoder vid reparation och underhåll än vad som följer av 1 ovan, så länge metoderna inte medför större påverkan på människors hälsa eller miljön. Metoderna får inte heller tillföra betydande extra kostnader för kundkollektivet.

1 Ansökan

Vattenfall har ansökt om nätkoncession för linje för två 145 kV ledningar från Esbo till Stackbo respektive Ängsberg i Gävle kommun, Gävleborgs län. Vattenfall har begärt att nätkoncessionen ska gälla tills vidare.

Ledningarna ska konstrueras för 145 kV men drivas på en spänning om 132 kV. Av ansökan framgår att syftet med ledningen är att ansluta en kund som ska etablera flera serverhallar i området. Ansökan är en del av ett samlat projekt för att ansluta kunden. Anslutningsprojektet omfattar även ytterligare ledningar. Fråga om nätkoncession för dessa ledningar prövas i separata ärenden.

Vattenfall har till sin ansökan bifogat bland annat miljökonsekvensbeskrivning, naturvärdesinventering, fågelinventering och arkeologisk utredning.

Vattenfall har också lämnat in Länsstyrelsen i Gävleborgs läns beslut om betydande miljöpåverkan. Länsstyrelsen har motiverat beslutet med att verksamheten planeras inom vattenskyddsområde, att den kommer innebära ny markanvändning av skogsmark och att det finns kulturmiljöintressen i området. Länsstyrelsen framför också att ledningarna är en del i ett större projekt som omfattar ett antal ytterligare ledningar och att dessa tillsammans kommer medföra väsentlig breddning av befintlig ledningsgata. Detta innebär i sin tur en stor påverkan på landskapsbilden.

Av ansökan framgår att Vattenfall har genomfört samråd vid två tillfällen, ett under 2019 och ett kompletterande samråd 2020 efter att ledningssträckan justerats. Det kompletterande samrådet omfattade även ledningar som tillhör samma projekt men som inte ingår i denna ansökan. Resultatet av samråden har redovisats i samrådsredogörelser som bifogats ansökan.

2 Bestämmelser som ligger till grund för Ei:s beslut

De bestämmelser som ligger till grund för det här beslutet redovisas i bilaga 2.

3 Sammanfattande bedömning

Ei bedömer att Vattenfalls ansökan om nätkoncession för linje för två 145 kV ledning från Esbo till Stackbo respektive Ängsberg i Gävle kommun, Gävleborgs län är förenlig med relevanta bestämmelser i ellagen och miljöbalken. Ansökan ska därför godkännas.

Vattenfall har även begärt att nätkoncessionen ska gälla tills vidare. Det har inte framkommit några skäl att tidsbegränsa nätkoncessionen. Vattenfalls begäran om koncessionstid har därför beviljats.

Ei finner skäl att binda Vattenfall till de åtaganden företaget gjort i sin ansökan med bilagor och under handläggningen av ärendet, genom ett så kallat allmänt villkor (se villkor 1).

4 Ei:s motivering till beslutet

Gävle kommun har i sitt yttrande angett att ledningen är förenlig med detaljplaner och områdesbestämmelser. Det har inte i övrigt framkommit något i ärendet som tyder på motsatsen.

Ei bedömer att Vattenfall har genomfört samråd i tillräcklig omfattning och i enlighet med gällande regelverk. Den bifogade miljökonsekvensbeskrivningen innehåller de uppgifter som krävs för att identifiera och beskriva de direkta och indirekta effekter som ledningen kan antas medföra på människors hälsa och miljön. Miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller därför kraven i 6 kap. miljöbalken och har legat till grund för Ei:s prövning av ansökan.

4.1 Ledningens påverkan på miljö och omgivning

En ny kraftledning innebär alltid att viss mark tas i anspråk för ledningen. Ledningssträckan måste därför väljas på ett sätt så att miljöpåverkan blir så liten som möjligt. För att ledningen ska kunna vara till nytta behöver den dock ansluta vid relevanta platser i nätet. Valet av lokalisering blir därför begränsat till sträckningar inom dessa tekniska och praktiska ramar. Inom dessa ramar har Vattenfall valt sträcka på ett sådant sätt att viktiga intressen undviks. Sträckningen har tagits fram med hänsyn till annan infrastruktur, natur- och kulturintressen, bostäder och kommunala planer. Ei bedömer att Vattenfall har valt en lämplig lokalisering med hänsyn till andra alternativ.

Miljöpåverkan kan dock inte helt undvikas genom val av ledningssträckning. För att påverkan från verksamheten ska kunna godtas krävas att Vattenfall har skaffat sig tillräcklig kunskap samt vidtar de skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått som krävs. Kravet gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem.

Nedan följer en sammanfattning av de intresseområden som Ei har bedömt vara relevanta för bedömningen av ansökan.

4.1.1 Landskapsbild

Ledningarna planeras anläggas längs befintlig ledningsgata längs hela sträckningen mellan Ersbo och Ängsberg. Landskapet består här i huvudsak av produktionsskog men även av öppnare partier av jordbruksmark.

Mellan Ängsberg och Stackbo planeras ledningarna nära infrastruktur i form av befintlig och nya stationer samt parallellt med befintlig kraftledning. Längs denna sträcka ska ledningarna placeras tillsammans med ytterligare fyra ledningar som ingår i anslutningsprojektet.

Ei konstaterar att uppförandet av nya luftledningar längs sträckningen kommer att påverka landskapsbilden. Hur stor påverkan blir beror på landskapet som ledningarna ska gå genom samt hur ledningarna placeras i förhållande till andra inslag i landskapet. Sträckningen följer i huvudsak befintlig ledningsgata vilket medför att påverkan blir mindre än vad som blir fallet när en ledning dras längs en ny sträckning. Mellan Ersbo och Ängsberg kommer ledningssträckan främst omgärdas av skog. Bara på några platser kommer ledningarna gå över öppnare ytor. Även på dessa platser kommer ledningarna dock gå parallellt med befintliga ledningar.

Mellan Ängsberg och Stackbo planeras ledningarna tillsammans med ytterligare fyra nya ledningar som ingår i samma projekt. Även om varje enskild ledning får begränsad påverkan på landskapsbilden så kommer den kumulativa påverkan på landskapsbilden bli mer påtaglig eftersom större delen av skogspartiet mellan Ängsberg och Stackbo försvinner. Hela området får mer karaktär av industri och infrastruktur än vad det har nu. Med hänsyn till antalet ledningar som är nödvändiga för att ansluta kunden och på grund av stationernas placering kan detta inte undvikas.

Ei:s samlade bedömning är att landskapsbilden endast påverkas i begränsad omfattning längs större delen av ledningssträckan. Närmast Ängsberg blir påverkan mer påtaglig. Men med hänsyn till begränsade alternativa sträckningar är det dock inte påkallat med ytterligare anpassningsåtgärder.

4.1.2 Magnetfält och människors hälsa

Kunskapsläget är osäkert när det gäller risker med elektromagnetiska fält från kraftledningar. Mark och miljööverdomstolen har tidigare uttalat att magnetfält på 0,4 mikrotlesla kan medföra skadliga hälsoeffekter, även om kunskapsläget inte är helt klart. I avsaknad av fastställda gränsvärden har 0,4 mikrotlesla fått anses vara en lämplig utgångspunkt (se Mark- och miljödomstolens dom den 26 augusti 2011 i mål nr M 4127-10, se även MÖD 2017:29). Om magnetfälten överstiger denna nivå kan en olägenhet anses föreligga. Eventuella krav på åtgärder kan då övervägas om de är rimliga med hänsyn till kostnaderna i förhållande till nyttan av åtgärderna.

Vattenfall har redogjort för de magnetfält som kan förväntas genereras kring ledningarna. I beräkningarna ingår också den samlade effekten från befintliga och planerade ledningar. Av Vattenfalls redogörelse framgår att magnetfälten avtar till mindre än 0,4 mikrotlesla redan vid ett kort avstånd från ledningarna. Det finns inga bostäder, förskolor, skolor eller andra platser där människor kan antas vistas stadigvarande i direkt anslutning till ledningarna. Ei bedömer att magnetfälten från ledningarna inte kommer innebära någon påverkan på människors hälsa.

4.1.3 Jordbruk och skogsbruk

Ledningarna planeras huvudsakligen gå genom produktionsskog vilket innebär att det krävs avverkning för att ge plats för ledningarna. På korta partier kommer ledningarna också gå över jordbruksmark.

Ei bedömer att påverkan blir begränsad och att varken skogs- eller jordbruk kommer att försvåras eller påverkas på något betydande sätt. Etablering av kraftledningar för eldistribution är ett väsentligt samhällsintresse som behöver ta mark i anspråk. Ett alternativ som helt undviker jordbruksmarken innebär att ledningarna inte anläggs längs den befintliga ledning som går över marken utan behöver ta ny skogsmark i anspråk. Ei anser att detta inte är en lämplig hushållning av mark och att en alternativ sträckning förbi detta område inte vore tillfredställande från allmän synpunkt.

4.1.4 Naturmiljö

Vattenfall har redogjort för de naturvärdesobjekt som sedan tidigare finns registrerade längs sträckan. De har också genomfört naturvärdesinventeringar för sträckan mellan Ersbo och Ängsberg samt mellan Stackbo och Ängsberg.

Inga områden klassade som riksintresse för naturvård, naturreservat eller Natura 2000-områden förekommer längs sträckningen.

Mellan Ersbo och Stackbo berör ledningen ett antal områden med identifierade naturvärden. På ledningssträckans östra del finns en våtmark som bedöms ha påtagligt naturvärde (benämns NVI 18 i miljökonsekvensbeskrivningen). På södra delen av sträckan Ersbo-Stackbo finns en liten myr omgiven av blandskog av gammal tall och gran med inslag av björk. Området har påtagligt naturvärde.

På sträckan mellan Ängsberg och Stackbo planeras ledningen gå genom produktionsskog som finns mellan befintliga ledningar i väst och befintlig väg i öst. De naturvärden som identifierats i området är alla kopplade till öppen sandmark, huvudsakligen lokaliserade i befintliga ledningsgator i områdets västra sida.

Ledningarna planeras huvudsakligen uppföras som två parallella luftledningar i portalstolpar av trä. Men Vattenfall uppger att även stål eller komposit kan bli aktuellt. För att kunna optimera varje enskild stolpplacering kan det bli aktuellt att använda olika stolpar och material på olika platser.

Under byggskedet uppstår tillfällig lokal påverkan. Det handlar om transportvägar, körvägar i ledningsgatan, tillfälliga upplag och uppställningsplatser för maskiner och material. Avverkning och röjning kan medföra ett tillfälligt hinder i framkomlighet längs stigar och leder innan avverkningsresterna tas bort. Det uppstår också ett visst buller, vibrationer och luftföroreningar i form av dieselavgaser ifrån de arbetsmaskiner som nyttjas för byggnationen av ledningen. Även spridning av dammpartiklar kan uppstå.

Vattenfall uppger att körning inom utpekad våtmark kommer att ske med särskild försiktighet för att undvika körskador. Detta kan göras genom anpassning av arbeten till årstid då det inte är blött, genom val av lämpligt fordon eller genom att anlägga stockmattor eller liknande konstruktioner i blöta områden.

Länsstyrelsen i Gävleborg län har varit kritiska till delar av miljökonsekvensbeskrivningen. I fråga om naturmiljö har länsstyrelsen framfört att alternativ och konsekvenser av stolpval inte framgår av handlingarna och inte heller var de ska placeras, vilket länsstyrelsen anser att det bör göra.

Länsstyrelsen noterar också att Vattenfall åtagit sig att samråda med länsstyrelsen och med Gästrikre vatten angående arbete och val av stolpar inom

vattenskyddsområde men att det inte framgår av ansökan om samråd kommer ske enligt 12 kap. 6 § miljöbalken eller enligt någon annan bestämmelse. Länsstyrelsen anser att Vattenfall på ett tidigt stadium borde tagit ställning till om ett samråd enligt 12 kap 6 § kommer ske.

Ei:s bedömning är att Vattenfalls beskrivning av naturmiljön längs ledningssträckan samt beskrivning av påverkan på naturmiljön är tillräcklig. Vattenfall har angett att ledningen i huvudsak kommer uppföras som portalstolpar i trä men att även andra stolpar kan behöva användas på platser där denna stolptyp inte är lämplig. Vad gäller valet av stolpar är det inte nödvändigt att fastställa vilka stolpar som kommer användas vid vilken plats. Tvärt om är det positivt om det lämnas visst utrymme för verksamhetsutövaren att anpassa valet av utformning efter de behov som finns på respektive platser. Anpassningar kan behöva göras av såväl byggtekniska skäl som av miljöskäl.

Vad gäller stolpplacering i blöta miljöer krävs större hänsyn för att inte dessa miljöer ska riskera påverkas. I den våtmark som beskrivs som NVI 18 kommer det endast placeras en stolpe. Denna placeras i utkanten av området och kommer vara en trästolpe som impregnerats med en kopparsaltimpregnering. Utöver denna enskilda stolpplacering kommer det inte sättas ut stolpar på områden som kan anses vara särskilt känslig våtmark. Ei bedömer att det inte är påkallat med någon ytterligare anpassning med hänsyn till naturmiljön utöver det som Vattenfall åtagit sig.

4.1.5 Skyddade arter

Vattenfall har redogjort för relevanta artfynd registrerade i ArtDatabanken samt för vad som framkommit i naturvärdesinventering och fågelinventering i fält. I huvudsak är området inte särskilt värdefullt för fåglar eller andra skyddsvärda arter. Observationer av intresse är bland annat fynd av tjäderspillning. Inventeringen visade dock inte fynd av sådan karaktär att de bedömdes indikera spelplats.

Längs ledningssträckan finns väddnätfjäril, särskilt i ledningens östra del. För att undvika påverkan på lokaler med fjärilar kommer körning och arbeten inte ske i befintlig ledningsgata på dessa platser. Områden som inte är tillåtna att beträda under byggnation kommer att märkas ut på plats. I kraftledningsgatan har Vattenfall ett skötselprogram för hur de ska gynna fjärilarna.

Ei bedömer att kraftledningarnas påverkan i fråga om artskydd har beskrivits på ett tillräckligt sätt och att de hänsynsåtgärder som Vattenfall åtagit sig att göra är tillräckliga. Resultatet av de undersökningar som gjort om naturvärden och artförekomster längs ledningssträckningen ger inte anledning att vidta ytterligare inventeringar.

4.1.6 Miljökvalitetsnormer och vattenmiljö

Miljökonsekvensnormer ska följas. För kraftledningar är det huvudsakligen miljökvalitetsnormer för vatten som kan aktualiseras. Ledningarna berör ett antal objekt och områden som omfattas av åtgärdsprogram för miljökvalitetsnormer. Vattenfall har redogjort för dessa och för deras nuvarande status i miljökonsekvensbeskrivningen. Vid detaljprojekteringen kommer Vattenfall undvika stolpplaceringar och schaktarbeten i nära anslutning till vattendrag. Ei bedömer att sannolikheten är liten att ledningarna skulle få någon märkbar påverkan på gällande miljökvalitetsnormer och det saknas skäl att vidta ytterligare försiktighets- och skyddsåtgärder till skydd för de vattendrag som kommer korsas.

Ledningarna planeras gå genom grundvattentäkten Gävle-Valboåsen som är ett vattenskyddsområde. Vattenfall har åtagit sig att anpassa stolpplaceringen inom Valboåsen i den mån det är möjligt för att minimera behovet av schaktarbeten. Vattenfall uppger också att de kommer sträva efter att minimera behovet av stora fundament samt att trästolpar troligen inte kommer bli aktuellt. För att placera stolpar kommer det krävas schaktning vid stolpplatser. Uppställning av arbetsmaskiner, arbetsfordon och bränsle kommer i möjligaste mån att ske utanför vattenskyddsområdet. Skulle inte det vara möjligt är Vattenfall medvetna om att de behöver skaffa tillstånd för detta. Vattenfall anser dock att den exakta lösningen för att minimera påverkan bör göras först i samband med detaljprojektering, och då i samråd med länsstyrelsen och Gästrike Vatten.

De anläggningar och anläggningsmetoder som Vattenfall beskriver i miljökonsekvensbeskrivningen är vanligt förekommande för ledningar av denna typ och avviker inte från vad som normalt krävs för ledningar av detta slag och i denna terräng. Vattenskyddsområdet Valboåsen är dock ett vattenskyddsområde som omfattas av särskilda föreskrifter. Föreskrifterna gäller utöver de begränsningar och de villkor som följer av nätkoncessionen. Enligt områdets föreskrifter (Skyddsföreskrifter för grundvattentäkter längs Valboåsen i Gävle kommun) krävs tillstånd från kommunens miljönämnd för vissa angivna verksamheter inom området, bland annat schaktningsarbeten i samband med anläggningsarbeten, sprängning av berg, pålning, tippning av massor, borring

eller liknande undersökningsarbeten. De närmare förutsättningarna för schaktning och annat arbete inom området avgörs bättre inom ramen för den prövningen. Mot den bakgrunden och då Vattenfall har åtagit sig att samråda med länsstyrelsen och Gästrikre Vatten i samband med detaljprojekteringen finns inte skäl att föreskriva närmare försiktighetsåtgärder i samband med beslutet om nätkoncession.

4.1.7 Kulturmiljö

Ledningssträckningen berör ett antal sedan tidigare kända forn- och kulturlämningar: två boplatser, en kolbotten efter resmila och ett område med skogsbrukslämningar som utgörs av två kolningsgrovar.

En arkeologisk utredning, steg 1, har genomförts. Vid inventeringen har 12 ytterligare lämningar identifierats. Tre av dessa har bedömts som fornlämningar, tre av dem som utredningsobjekt och övriga som övrig kulturhistoriska lämningar. En av fornlämningarna är redan idag kraftigt skadad av genomförd markberedning kring lämningen. Vattenfall kommer låta genomföra en arkeologisk utredning steg 2 för att avgöra huruvida utredningsobjekten utgörs av fornlämningar som behöver hänsynsåtgärder eller inte.

Vattenfall bedömer att påverkan på forn- och kulturlämningar kan undvikas genom anpassning av stolpplatser. Inför avverkning, röjning och vid byggnation kommer lämningarna märkas ut i fält för att undvika att lämningarna skadas vid körning eller täcks över med ved och sly. Enligt Vattenfalls bedömning kommer ledningarna medföra obetydliga konsekvenser för kulturmiljön.

Ei bedömer att Vattenfall har redogjort för kulturmiljöintressena längs ledningssträckningen på ett tillräckligt sätt och att Vattenfalls hänsyns- och skyddsåtgärder är tillräckliga.

4.2 Sökandens lämplighet

Vattenfall är ett nätföretag som i samband med tidigare ansökningar och beslut har bedömts vara lämpligt att utöva nätverksamhet. Ei har inte funnit anledning att göra en annan bedömning av Vattenfalls lämplighet i detta beslut.

4.3 Ledningens lämplighet

Ledningarna ska ansluta en kund till elnätet. Ledningarna har därför ett godtagbart syfte och ledningarna behövs också för att uppfylla detta syfte. De har

en funktion och utformning som är lämpliga för ändamålet och är även i övrigt lämpliga från allmän synpunkt.

Vattenfall har i ansökan beskrivit ledningens påverkan på människors hälsa och på miljön samt vilka konsekvenser som kan förväntas uppstå. Vattenfall har också angett vilka skyddsåtgärder de planerar att använda för att minska risken för påverkan. Ei bedömer att de skyddsåtgärder som föreslagits är tillräckliga med avseende på dessa intressen.

Hur man överklagar

Se bilaga 3, Hur man överklagar beslutet.

Detta beslut har fattats av enhetschefen Jeanette Johannssen. Föredragande var juristen Jonatan Karlsson.

Beslutet har fattats digitalt och saknar därför underskrifter

Jeanette Johannssen

Jonatan Karlsson

Beslutet publiceras i e-diariet som nås via Ei:s webbplats.

Bilagor

- 1 Karta över ledningens sträckning
- 2 Bestämmelser som ligger till grund för beslutet
- 3 Hur man överklagar beslutet (till mark- och miljödomstol)

Skickas till

Vattenfall Eldistribution AB

Ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter som berörs av ansökan, enligt lista

Länstyrelsen i Gävleborgs län

Gävle kommun

Försvarmakten Högkvarteret

Försvarets Radioanstalt

Elsäkerhetsverket

Luftfartsverket

Skogsstyrelsen

Trafikverket

Fortifikationsverket

Svenska Kraftnät

Gävle Energi AB

2023-02-02

2021-100157-0039